

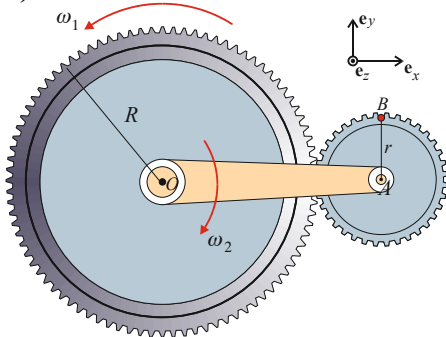
Tentamen i SG1113 Mekanik, fortsättningskurskurs

Obs! Inga hjälpmedel förutom skrivdon: papper, penna, linjaler, passare. Varje uppgift ger högst 6 poäng.

Problem (TEN B)

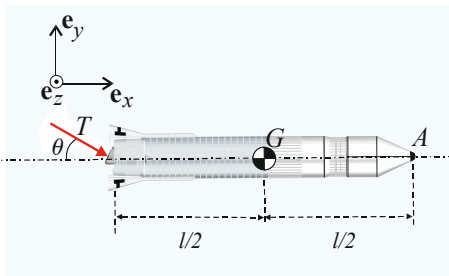
Lycka till!

1)

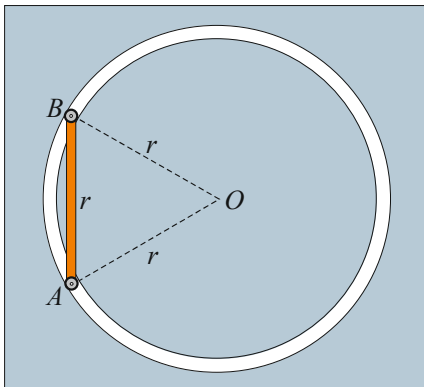
Betrakta två kugghjul med radierna R respektive r som är förenade med armen OA . Det stora kugghjulet roterar med en konstant vinkelhastighet ω_1 samtidigt som armen roterar också med en konstant vinkelhastighet ω_2 i de på figuren angivna riktningarna. Bestäm accelerationen $\mathbf{a}_B$ hos punkten B på lilla kugghjulet i ögonblicket då armen OA är horisontell och radien AB är vinkelrät mot OA .

2)

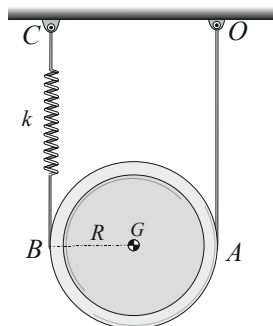
En kort tid efter uppskjutningen rör sig en raket med massan m och längden l under inverkan av dragkraften T från motorn samt tyngdkraften. I ett visst ögonblick då raketen är horisontell och har endast translationshastighet ändras riktningen på dragkraften T så att den bildar vinkeln θ med horisontalriktningen enligt figuren. I detta ögonblick bestäm accelerationen av raketens spets $\mathbf{a}_A$. Approximera raketens tröghetsmoment med det av en stång med längden l .

3)

Rörelsen av en stång AB med massan m och längden r styrs av två små hjul i A och B som glider lätt längs ett vertikalt cirkelformat spår med radien r . Stången släpps från vila i det vertikala läget som visas i figuren. Bestäm normalkrafterna N_A och N_B från spåret på stången då stångens masscentrum passerar lägsta läget och är direkt under O .

4)

Betrakta en cylinder med massan m och radien R som är upphängd med hjälp av en lina $OABC$ som är lindad kring cylindern. Delen BC av linan innehåller en lätt fjäder med fjäderkonstanten k . Härled rörelseekvationen för cylindern samt bestäm perioden för dess svängningar kring jämviktsläget. Antag att OA och BC är vertikala samt att det inte förekommer någon glidning mellan linan och cylindern under rörelsen.

Teori (TEN A)

5) a. Rita nödvändiga tydliga figurer och härled sambandet för tidsderivatan $\dot{\mathbf{e}}_x$ av en enhetsvektor av det rörliga koordinatsystemet. (2p)

b. Utgå från kraftekvationen i ett inertialsystem S och härled kraftekvationen i ett accelererande koordinatsystem S' . Sambandet mellan accelerationerna i S och S' behöver inte härledas. Uttrycken för alla nödvändiga tröghetskrafter måste framgå. (2p)

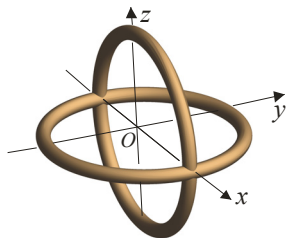
c. Definiera vad som menas med momentancentrum C och visa (med alla nödvändiga motiveringar) att det alltid existerar vid en stel kropps plana rörelse med $\boldsymbol{\omega} \neq \mathbf{0}$. (2p)

6) a. Betrakta tre koordinatsystem S_0, S_1 och S_2 , inför nödvändiga vinkelhastigheter och definiera nödvändiga vinkelaccelerationer. Utgå från additionsformeln för vinkelhastigheter och härled additionsformeln för vinkelaccelerationerna: $\mathbf{a}_{2,0} = \mathbf{a}_{2,1} + \mathbf{a}_{1,0} + \boldsymbol{\omega}_{1,0} \times \mathbf{a}_{2,1}$. (2p)

b. Betrakta ett partikelsystem definiera ett masscentrumsystem och härled uttrycket för kinetiska energins T två delar. (2p)

c. Härled (med alla nödvändiga motiveringar) parallellförflyttningssatsen för tröghetspridukten I_{xy} . (2p)

7) a.

Betrakta två lika ringar vardera med massan m och radien r som är sammansvetsade enligt figuren, med den ena ringen i xy -planet och den andra i xz -planet och bestäm komponenterna av tröghetsmatrisen $\mathbf{I}_O$ för den sammansatta kroppen med avseende på origo O .

(2p)

b. Betrakta ett partikelsystem, definiera ett masscentrumsystem och visa med alla nödvändiga motiveringar att $\mathbf{H}_G = \mathbf{H}'_G$. (2p)

c. Betrakta en stel kropp som roterar kring en fix punkt O och härled uttrycket för kroppens rörelsemängdsmoment med avseende på den fixa punkten $\mathbf{H}_O$. (2p)

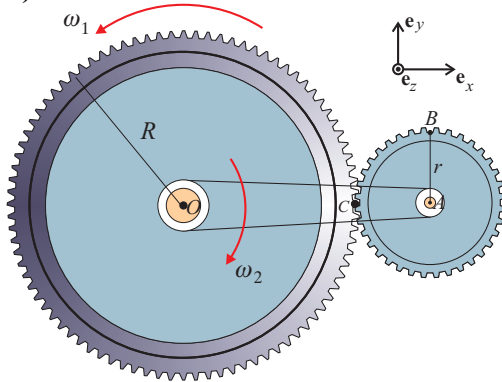
8) a. Betrakta en stel kropp som roterar kring en fix punkt, inför och beskriv ett i denna situation lämpligt koordinatsystem och härled med alla nödvändiga motiveringar Eulers dynamiska ekvationer. (2p)

b. Rita en figur och formulera i ord och formel Hamiltons variationsprincip. (2p)

c. Härled med alla nödvändiga motiveringar Lagranges ekvationer från Hamiltons variationsprincip. (2p)

Lösningar

1)

1) Bestäm först lilla hjulets vinkelhastighet ω

Vi har: $\mathbf{v}_C = R\omega_1 \mathbf{e}_y$, $\mathbf{v}_A = -(R+r)\omega_2 \mathbf{e}_y$ (1).

Sambansformeln för hastigheten ger

$$\mathbf{v}_A = \mathbf{v}_C + \boldsymbol{\omega} \times \mathbf{r}_{CA} = R\omega_1 \mathbf{e}_y + \omega \mathbf{e}_z \times r \mathbf{e}_x = (R\omega_1 + r\omega) \mathbf{e}_y \quad (2)$$

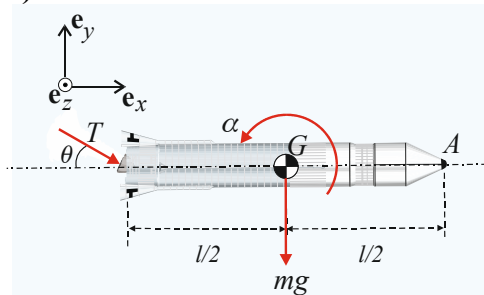
(1) och (2) ger $\mathbf{e}_y$: $R\omega_1 + r\omega = -(R+r)\omega_2 \Rightarrow$

$$\omega = -\frac{R\omega_1 + (R+r)\omega_2}{r}$$

2) Bestäm nu

$$\mathbf{a}_B = \mathbf{a}_A + \underbrace{\alpha \mathbf{e}_z \times \mathbf{r}_{AB}}_0 - \omega^2 \mathbf{r}_{AB} = -\omega^2 (R+r) \mathbf{e}_x - \frac{[R\omega_1 + (R+r)\omega_2]^2}{r} \mathbf{e}_y$$

2)

1) Formulera kraft- och momentekvationerna för raketen

$$\mathbf{e}_x: ma_{Gx} = T \cos \theta \Rightarrow a_{Gx} = \frac{T}{m} \cos \theta$$

$$\mathbf{e}_y: ma_{Gy} = -mg - T \sin \theta \Rightarrow a_{Gy} = -g - \frac{T}{m} \sin \theta$$

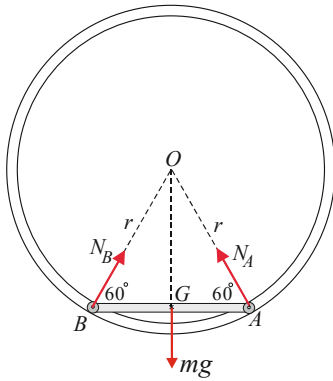
$$\curvearrowleft G: \frac{1}{12} ml^2 \alpha = \frac{1}{2} T l \sin \theta \Rightarrow \alpha = \frac{6T}{ml} \sin \theta$$

2) Kinematiken ger

$$\mathbf{a}_A = \mathbf{a}_G + \alpha \mathbf{e}_z \times \mathbf{r}_{GA} = \mathbf{a}_G + \alpha \mathbf{e}_z \times \frac{l}{2} \mathbf{e}_x = \frac{T}{m} \cos \theta \mathbf{e}_x - \left(g + \frac{T}{m} \sin \theta \right) \mathbf{e}_y + \frac{6T}{ml} \sin \theta \mathbf{e}_z \times \frac{l}{2} \mathbf{e}_x \Rightarrow$$

$$\Rightarrow \underline{\underline{\mathbf{a}_A = \frac{T}{m} \cos \theta \mathbf{e}_x + \left(\frac{2T}{m} \sin \theta - g \right) \mathbf{e}_y}}$$

3)

1) Stången roterar kring O . Bestäm vinkelhastigheten ω_1 i lägsta punkten med hjälp av energiekvationen.

Vi har

$$T_1 + V_1 = T_0 + V_0 \quad (1)$$

med $T = \frac{1}{2} I_O \omega^2$ och

$$I_O = I_G + m OG^2 = \frac{1}{12} mr^2 + m \frac{3}{4} r^2 = \frac{5}{6} mr^2$$

$$\text{fås } T_1 = \frac{1}{2} \frac{5}{6} mr^2 \omega_1^2.$$

2) Vidare $T_0 = 0$, $V_0 = 0$ and $V_1 = mgy_G = -mg \frac{\sqrt{3}}{2} r$

vilket insatt i (1) ger

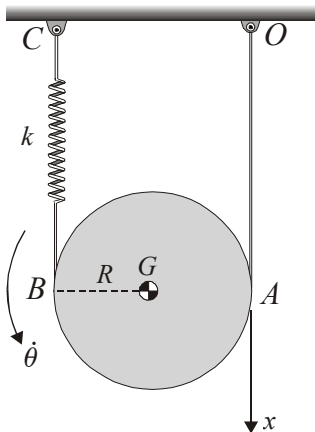
$$\frac{1}{2} \frac{5}{6} mr^2 \omega_1^2 = \frac{\sqrt{3}}{2} mgr \Rightarrow \omega_1 = \sqrt{\frac{6\sqrt{3}}{5} \frac{g}{r}}$$

3) Formulera kraftekvationen för stången i lägsta punkten

$$\uparrow: ma_{Gy} = -mg + 2N \sin 60 \Rightarrow m\omega_1^2 OG = -mg + \sqrt{3}N \Rightarrow \sqrt{3}N = mg + m \frac{6\sqrt{3}}{5} \frac{g}{r} \frac{\sqrt{3}}{2} r$$

$$N_A = N_B = N = \frac{14}{5\sqrt{3}} mg \approx 1,62mg$$

4)

Lösning:

1) Inför generaliserad koordinat θ . Kinematiken ger

$$\dot{x}_G = R\dot{\theta}, \quad \dot{x}_B = 2R\dot{\theta}, \quad x_B = 2R\theta$$

2) Bestäm $L = T - V$

$$T = \frac{1}{2} m \dot{x}_G^2 + \frac{1}{2} I_G \dot{\theta}^2 = \frac{1}{2} m R^2 \dot{\theta}^2 + \frac{1}{2} \frac{1}{2} m R^2 \dot{\theta}^2 = \frac{3}{4} m R^2 \dot{\theta}^2$$

$$V = \frac{1}{2} k x_B^2 - mg x_G = \frac{1}{2} k (2R\theta)^2 - mg R\theta = 2kR^2 \theta^2 - mg R\theta$$

$$L = T - V = \frac{3}{4} m R^2 \dot{\theta}^2 - 2kR^2 \theta^2 + mg R\theta$$

3) Formulera Lagranges ekvation

Vi har $\frac{\partial L}{\partial \theta} = mgR - 4kR^2 \theta$, $\frac{\partial L}{\partial \dot{\theta}} = \frac{3}{2} m R^2 \dot{\theta}$ vilket ger:

$$\theta: \frac{3}{2} m R^2 \ddot{\theta} + 4kR^2 \theta - mgR = 0. \text{ Jämviktsläget fås för } \ddot{\theta}_0 = 0 \Rightarrow \theta_0 = \frac{mg}{4kR} \text{ och transformationen}$$

$\theta = \theta_0 + \theta'$ ger den homogena svängningsekvationen kring jämviktsläget

$$\theta: \ddot{\theta}' + \frac{8}{3} \frac{k}{m} \theta' = 0 \Rightarrow \omega = 2\sqrt{\frac{2}{3} \frac{k}{m}} \Rightarrow \tau = \frac{2\pi}{\omega} = \pi \sqrt{\frac{3}{2} \frac{m}{k}}$$